

**ЛЕКСІКА-СЕМАНТЫЧНЫЯ ГРУПЫ АНТРАПОНІМАЎ
У ПАЭТЫЧНЫМ ЗБОРНІКУ МАКСІМА ТАНКА
“СЛЕД БЛІСКАВІЦЫ”**

**Барадаўка Ксенія (УА МДПУ імя І. П. Шамякіна, Беларусь)
Навуковы кіраўнік – В. Р. Слівец, канд. філал. навук**

У літаратурнай анамастыцы пад антрапонімамі разумеюць “розныя спосабы і варыянты наймення дзейных і ўсіх узгаданых асоб у шырокім кантэксце твора” [1, с. 40]. Прычым антрапанімікон (як сукупнасць усіх антрапонімаў) з’яўляецца цэнтральным кампанентам і ядром усёй анамастычнай прасторы мастацкага тэксту, што, як правіла, тлумачыцца яго антрапацэнтрычнасцю. Такія адзінкі, “з’яўляючыся састаўным элементам лексічнай сістэмы пісьменніка, выконваюць немалаважную ролю ў стварэнні мастацкіх вобразаў, у раскрыцці аўтарскага разумення твора, адлюстраванні моўных і літаратурных традыцый, якія стварыў ці працягваў мастак слова” [2, с. 22].

Мэта нашага даследавання – выявіць лексіка-семантычныя групы антрапанімічных моўных адзінак, сабраных шляхам суцэльнай выбаркі са зборніка вершаў Максіма Танка “След бліскавіцы”. У выніку намі былі зафіксаваны 57 антрапонімаў, пабудаваных паводле розных антрапафармул.

Мадэлі аднакампанентных антрапафармул прадстаўлены ў табліцы 1.

Табліца 1 – Мадэлі аднакампанентных антрапафармул

“Асабовае імя”	Мужчынскія імёны: <i>Абай, Багдан, Белаяніс, Бенвенута, Вергілій, Гарацый, Герасім, Даніла, Дзям’ян, Жэнька, Леанарда, Магамет, Марцін, Рафаэль, Сакрат, Сафокл, Стах, Сымон, Фідзій, Ян</i>
“Прозвішча”	Жаночыя імёны: <i>Айгерым, Клава, Люба, Мар’я, Насця, Тэля</i> <i>Бальзак, Вайнтраўб, Габема, Гаркуша, Горкі, Гюго, Джаконда, Дэ Сіка, Ігнатаў, Колас, Крывашапка, Крыгевольф, Ленін, Мікуліца, Мірскі, Міцкевіч, Расаліні, Рэйсдаль, Рэмбрант, Тамашэвіч, Фядотаў, Хейндрыке, Шпадэль</i>

Акрамя нацыянальна адметных беларускіх антрапонімаў (*Даніла, Сымон, Мар’я, Тэля* і інш.), выразна вылучаюцца ўласныя імёны, якія ўказваюць на прыналежнасць іх носьбітаў да іншых нацыянальных культур (што ў тым ліку характэрна і для прозвішчаў): *Абай, Айгерым, Белаяніс, Бенвенута, Вергілій, Гарацый, Леанарда, Магамет, Рафаэль, Сакрат, Сафокл, Фідзій*. Іншамоўнае і іншакультурнае паходжанне гэтых моўных адзінак падкрэсліваецца і мастацкім кантэкстам. Напрыклад: *Вам, браты дарагія, прывет шле мой край, / Гэтым стэпам, пралёгішым аж за небакрай, / Бурным хвалям Балхаша, Чынгійскім хрыбтам, / Дзе радзіўся і рос несмяротны Абай <...>/ О, якой непаўторнай красою цвіцееш, / Край братоў маіх, край песняра – Казахстан!* [3, с. 10].

Пераважная большасць прозвішчаў у прааналізаваных творах называе рэальных асоб (вядомых пісьменнікаў, мастакоў, грамадскіх і культурных

дзеячаў), чые імёны могуць быць разгледжаны як універсальна-прэцэдэнтныя (тыпу *Бальзак, Гюго, Рэмбрант* і інш.) ці нацыянальна-прэцэдэнтныя для беларусаў (*Колас, Міцкевіч*).

Двухкампанентная антрапаформула прадстаўлена мадэллю “асабовае імя + прозвішча”: *Пётр Дворнікаў, Адам Міцкевіч, Гарсія Лорка, Юліус Фучык, Уладзімір Маякоўскі, Янка Брыль, Каміль Ежы Вайнтраўб*. Найчасцей такая састаўная формула іменавання ўжываецца для дакладнай ідэнтыфікацыі асобы: *Надпіс, выбіты ў цвёрдым граніце штыком: / “Камісар тут, Пётр Дворнікаў, / спіць вечным сном...”* [3, с. 19].

Асобна можна вылучыць антрапаформулу “імя + імя па бацьку ў ініцыяльнай форме + прозвішча”: *І. Л. Фрыдланд*. Дадзены антрапонім зафіксаваны ў складзе загалова-прысвячэння да верша – “*Памяці І. Л. Фрыдланда*”.

Такім чынам, для паэтанімікону прааналізаванага зборніка вершаў *Максіма Танка* характэрна выкарыстанне адна- і двухкампанентных антрапаформул, сярод якіх пераважаюць мадэлі “асабовае імя” і “прозвішча”. Іх выбар абумоўлены пэўнымі мастацка-стылістычнымі задачамі, неабходнасцю стварэння рэальнага фону дзеяння, нацыянальнага і культурна-гістарычнага кантэксту, а таксама рода-відавай прыналежнасцю мастацкіх тэкстаў.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Фоякова, О. И. Имя собственное в художественном тексте : учеб. пособие / О. И. Фоякова. – Л. : Ленингр. гос. ун-т, 1990. – 104 с.
2. Шур, В. В. Онім у мастацкім тэксце : манаграфія / В. В. Шур. – Мінск : Бел. кнігазбор, 2006. – 216 с.
3. Танк, М. Збор твораў : у 13 т. / Максім Танк ; НАН Беларусі, Ін-т літаратуры імя Я. Купалы ; рэд. тома В. П. Рагойша ; падрыхт. тэкстаў і камент. С. У. Калядка, В. У. Карачун. – Мінск : Беларус. навука, 2007. – Т. 3 : Вершы (1954–1964). – 447 с.

**ДЫЯЛЕКТНАЯ ЛЕКСІКА Ў ГАВОРЦЫ ЖЫХАРОЎ ВЁСКІ
ВЕРАСНІЦА ЖЫТКАВІЦКАГА РАЁНА ГОМЕЛЬСКОЙ ВОБЛАСЦІ
Гананайка Ксенія (УА МДПУ імя І. П. Шамякіна, Беларусь)
Навуковы кіраўнік – М. М. Шаўчэнка, канд. філал. навук, дацэнт**

У наш час застаецца актуальным пытанне асвятлення дыялектнай лексікі, якая з’яўляецца невычэрпнай крыніцай кожнай мясцовай гаворкі. А. М. Лапкоўская выразна падкрэсліла, што “дыялектная лексіка – гэта словы, якія ўжываюцца на пэўнай тэрыторыі і вядомы не ўсім носбітам беларускай мовы, а толькі тым, хто жыве на той тэрыторыі, дзе яны бытуюць” [1, с. 51–52]. Але, нягледзячы на абмежаваную тэрыторыю пашырэння, дыялектная лексіка арганічна спалучаецца з агульнаўжывальнай і значна папаўняе слоўнікавы склад беларускай нацыянальнай мовы.

Гаворкі Палесся ўнікальныя, своеасаблівыя і разнастайныя, сярод якіх знаходзіцца і гаворка жыхароў вёскі Верасніца Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці. Мясцовая гаворка гэтай вёскі непаўторная, вельмі